

заповідних, так і на сільських територіях, які не постраждали від урбанізаційних процесів, необхідно розглядати можливості для пропозиції комплексних екологічних турів, які поєднують перебування у сільських гостинних садибах.

Список використаних джерел:

1. Bieloborodova M, Voloshin V., Belopolsky N., Bessonova S., Bondarenko L. Testing the Environmental Kuznets Curve as an indicator for ecological tourism active development in Ukraine. *Proceed. of 15th International Conference Monitoring of Geological Processes and Ecological Condition of the Environment*, Nov 2021, Vol. 2021. P.1- 5. DOI: <https://doi.org/10.3997/2214-4609.20215K2010>
2. Birdwatching. Перспективи розвитку в Україні. Благодійний фонд «Беремицька біосфера»: веб-сайт. URL: <https://bbco.com.ua/news/berdvotchingperspektivy-razvitiya-v-ukraine/>
3. Hall W. What are the Best Free Birdwatching Apps? URL: <https://birda.org/what-are-the-best-free-birdwatching-apps/>
4. What are the opportunities in the European bird watching tourism market? URL: <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/bird-watching>
5. Ren J., Su K., Zhou Y., Hou Y., Wen Y. Why Return? Birdwatching Tourists' Revisit Intentions Based on Structural Equation Modelling. *Sustainability*. 2022. № 14. <https://doi.org/10.3390/su142114632>

Борсук Єлизавета,
здобувачка, 242 Туризм
Науковий керівник: Бойко Зоя, к.геог.н., доцент
Університет митної справи та фінансів

ЕКОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІСТЬ, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На сьогоднішній день в Україні можна спостерігати активний розвиток екологічного напрямку туризму. З кожним роком частка доходів від екологічного туризму зростає, окрім цього, збільшується кількість закладів екологічного туризму, зокрема – екологічних готелей. Однак, розвиток екологічного туризму у нашій країні, поки є недостатнім, хоча дуже перспективним.

Загалом, наразі туристична галузь вважається однією з тих галузей, яка значним чином впливає на стан природного навколишнього середовища. Не дивлячись на те, що під час туристичних подорожей вплив громадян на довкілля є набагато меншим, ніж вплив виробництва, все ж туризм негативно впливає на навколишнє середовище. Його вплив проявляється наступним чином [6]:

- викиди в атмосферу шкідливих газів від транспортних засобів;
- підвищення рівня шуму внаслідок впливу транспортних засобів, будівництва нових доріг, стоянок автозаправних станцій тощо;
- видозміна природних ландшафтів внаслідок антропогенного впливу туристів;
- деградація природного середовища, зокрема ґрунтів та водних ресурсів, внаслідок будівництва закладів розміщення та харчування;
- збільшення кількості твердих побутових відходів – звичайного сміття, внаслідок впливу туристів та їх нераціонального впливу на довкілля.

Відповідно, сучасний стан туристичної галузі, як у нашій країні, так і закордоном, потребує серйозних змін, пов'язаних зі зміною підходів до організації туристичних послуг, туристичних закладів та, в цілому, розвитку сфери туризму. Одним із таких є активізація розвитку екологічного туризму.

В цілому, екологічний туризм сьогодні є одним із найбільш перспективних напрямків розвитку туризму і у нашій країні, і у всьому світі. Екологічний туризм являє собою, на думку Г. Цебаллуса-Ласкурейна, «поєднання подорожі до порівняно не змінених природних зон, з обов'язковим об'єктом дослідження, разом із повагою та турботою до дикої природи, живих організмів та культури, спільно зі сприянням їх захисту» [7]. Окрім цього, на думку О. Дмитрука, екологічний туризм являє собою «інтегративний напрям у туристській діяльності; це може бути будь-який вид туризму, що реалізується в умовах активного перебування людини в природному середовищі не лише з використанням його рекреаційних, пізнавальних та інших можливостей, а й з урахуванням можливості їх відновлення, зберігання та відтворення як на споглядальному, так і на практичному рівні» [4]. Також слід звернути увагу на визначення В. Вишневського, згідно з яким дослідник вважає, що екологічний туризм є особливим та специфічним видом туризму, який пов'язаний із відвідуванням місць, що мають незайману природу, тобто таких місць, які є цінними у природному відношенні. Мета екологічного туризму, на його думку, полягає в отриманні задоволення від перебування на природі, розширення знань про неї та оздоровлення [2].

При цьому основними компонентами екологічного туризму в Україні є [1]:

- пізнання природи – подорожі спрямовані на вивчення елементів природного навколишнього середовища, отримання туристами нових знань про природу тощо;
- збереження екосистеми – еко-туристи у процесі своїх подорожей бережно ставляться до довкілля, не впливаючи негативно на стан екосистеми;
- розширення екологічної свідомості – у процесі подорожей туристи, пізнаючи довкілля, розуміють негативний вплив людини на природу. Окрім цього, завдяки даним подорожам здійснюється позитивне формування екологічної свідомості.

Окрім цього, зазначимо, що екологічний туризм є важливим напрямком сучасного туризму в Україні, що дозволяє виконувати низку важливих функцій, пов'язаних з [5]:

- охороною навколишнього середовища;
- раціональним використанням природних ресурсів;
- зменшенням антропогенного навантаження на природу від туристичного сектору;
- збільшенням кількості туристичних закладів, вплив яких на довкілля є мінімальним: екологічні готелі, екологічні ресторани тощо;
- розробкою екологічних стежок та екологічної туристичної інфраструктури на території об'єктів природного заповідного фонду, що дозволяє покращити екологічну культуру громадян та їх ставлення до довкілля тощо.

Відповідно, можна сказати, що на сьогоднішній день екологічний туризм є важливим напрямком туризму, що дозволяє не лише покращити становище туристичної галузі, але й зменшити негативний вплив людини на довкілля, а також покращити її екологічну свідомість. При цьому протягом останніх років спостерігається значний розвиток галузі екологічного туризму у багатьох країнах світу. Як засвідчує рис.1, згідно з ресурсом статистики Statista, обсяги доходів, які отримують від екологічного туризму країни світу в цілому, з 2022 по 2028 рр. стрімко зростуть.

Однак, як свідчать актуальні джерела вітчизняних дослідників, стан розвитку екологічного туризму у нашій країні є недостатнім, однак має низку перспектив для подальшого вдосконалення та розширення впливу на загальний туристичний сектор. На сьогоднішній день у нашій країні поступово розширюється мережа туристичної інфраструктури у сфері екологічного туризму: зростає кількість екологічних готелів, створюються еко-курорти, екологічні котеджі та кемпінги, сільські еко-комплекси, еко-ферми тощо. Прикладами таких закладів є: екологічний бабл-готель у Карпатах GM Eco Bubble Hotel, Family ecohotel Krasna Polyana, глмепінг MANDRA (Затока, Одеська область) тощо. Кількість даних закладів туристичної інфраструктури почала стрімко зростати під час пандемії Ковід-19, коли зріс попит на внутрішній туризм, насамперед – екологічний [1, 8].

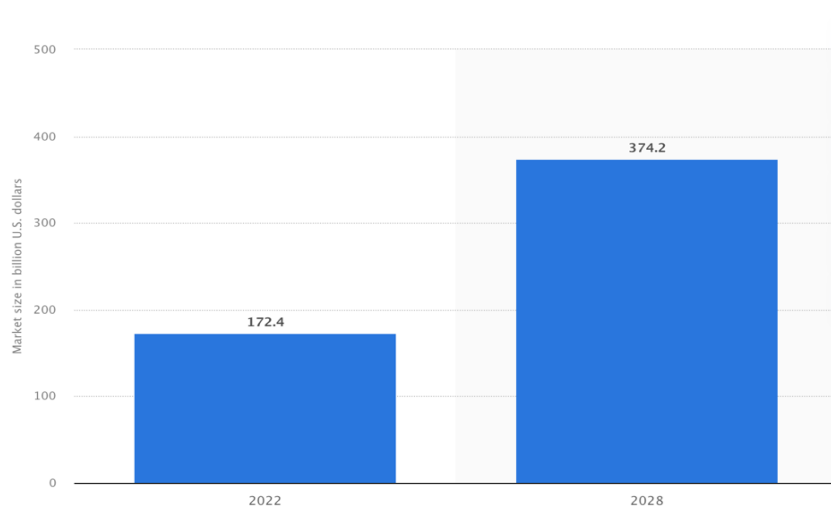

Рисунок 1 – Обсяги доходів країн світу в цілому від екологічного туризму 2022-2028 рр.
Джерело: складено автором за [9]

Розвивається екологічний туризм переважно на територіях з унікальними природними умовами, у межах яких є ті природні об'єкти, що приваблюють туристів. Однак, сьогодні в Україні екологічний туризм розвивається, загалом, по всій країні, де у межах населених пунктів створюються еко-ферми, сільські еко-комплекси тощо. Туристи мають пізнавати природу не лише у Карпатах та на Чорноморському узбережжі, але й у межах інших регіонів нашої країни. Природа України – унікальна, і саме вона створює усі можливості для розвитку екологічного туризму.

Загалом, перспективами розвитку екологічного туризму у нашій країні є наступні [3]:

- розширення мережі закладів туристичної інфраструктури у сфері екологічного туризму;
- зростання частки екологічних туристичних послуг у частці доходів від туристичної галузі;
- всебічний розвиток екологічних подорожей екологічними стежками у межах унікальних природних об'єктів.

Однак, сьогодні у нашій країні є низка перешкод, що унеможливають належний розвиток екологічного туризму. Насамперед, це недосконале законодавство у сфері туризму, що мало б стимулювати розвиток екологічного напрямку. Окрім цього, недостатньою є і державна підтримка розвитку екологічного туризму. Відповідно, наразі існує необхідність вдосконалення нормативно-правової бази та державної підтримки, що дозволило б вдосконалити рівень розвитку екологічного туризму.

Отже, екологічний туризм в Україні є одним із найбільш перспективних напрямків розвитку туристичної галузі. Враховуючи негативний вплив туризму на довкілля, наразі існує необхідність все більшого розвитку екологічного туризму, що дозволить позитивно вплинути на стан туристичної галузі, стан довкілля, а також покращити екологічну свідомість громадян. Україна володіє усіма необхідними ресурсами для розвитку екологічного туризму, тож вирішення усіх проблем дозволить вдосконалити розвиток даного напрямку туризму.

Список використаних джерел:

1. Бойко В. О. Екологічний туризм як складова зеленої економіки. *Ефективна економіка*. №4. 2021. С. 48-55.
2. Вишневецький В.І. Екологічний туризм : навчальний посібник. Київ : Інтерпрес ЛТД, 2015. 140 с.
3. Давидюк Ю. В., Кушер В. С. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. 2017. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/197-1.pdf>.
4. Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу: навчальний посібник. Вид. 2-е, перероб. і доп. Київ : Альтпрес, 2004. 192 с.

5. Малюта К. Г. Тенденції розвитку екологічного туризму в Україні. *Новини науки: дослідження, наукові відкриття, високі технології*. Т. 6. 2019. С. 90-94.
6. Пригара О. Екологічні проблеми туризму та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. Випуск №8. 2014. С. 404-408.
7. Сорокіна Г. О. Екологічний туризм: навчальний посібник. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 206 с.
8. Українські глемпінги: ТОП-10 наметових екоготелів від Карпат до Одеси. URL: <https://ukrainky.com.ua/ukrayinski-glepmingy-top-10-nametovyh-ekogoteliv-vid-karpat-do-odesy/>
9. Market size of the ecotourism sector worldwide in 2022, with a forecast for 2028. URL: <https://www.statista.com/statistics/1221034/ecotourism-market-size-global/>.

Верешко О.С.

здобувачка, 242 Туризм

Науковий керівник: Бойко Зоя, к.геог.н., доцент
Університету митної справи та фінансів

ВПЛИВ ТУРИЗМУ НА ПРИРОДНІ ЕКОСИСТЕМИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАЇТТЯ

Коли розмова заходить про подорожі до природи, часто використовується термін «екотуризм». Але варто відзначити, що екотуризм - це не просто окремих сегмент ринку туризму зі значними темпами зростання. Він представляє собою концепцію, яка включає в себе більший контекст – ідею позитивного впливу людини на природу. Екотуризм є лише однією складовою частиною природного туризму, який займає більше місць на ринку і може впливати на природу по-різному, від негативного до нейтрального і позитивного.

Варто зауважити, що термін «екотуризм» широко використовується в сучасній діяльності заповідних зон і природних парків. Зростання популярності екотуризму в останні десятиліття пояснюється не лише зниженням стану навколишнього середовища, але й зростанням інтересу до культурних аспектів популярних туристичних регіонів, таких як гірські курорти, прибережні місця з теплими морями, а також збільшення використання рівнин і лісів для сільського господарства [3].

Екотуризм може впливати на декілька компонентів екосистеми: ґрунт, водні ресурси, рослинність, санітарний стан природи, естетичний вплив ландшафту та геологічні умови території. Розберемо коротко кожен фактор.

Вплив туризму на території, які охороняються, можна віднести до двох категорій: прямий і непрямий. Прямий вплив туризму виникає внаслідок присутності туристичної діяльності на цих територіях, у той час як непрямий вплив, пов'язаний з розвитком туристичної інфраструктури. Спектр можливих впливів указаний у таблиці 1.

Таблиця 1

Вплив туризму на охоронювані території

Елементи	Вплив
Рослинність	Знижується щільність рослинного покриву, змінюється індивідуальна характеристика рослин, також змінюється видовий склад, вертикальна структура та просторовий розподіл.
Ґрунт	Змінюється хімічний склад, порушується вологість та температура ґрунту. Змінюється склад мікроорганізмів. Йде засолення ґрунтів
Водні екосистеми	Видозмінюються берегові лінії та поверхня дна, склад води, збільшується ступінь осаду та каламутності.

Джерело: складено за автором за [1]